

LBRIS

We know
books

H. BEECHER STOWE

Coliba unchiului Tom

Traducere de Maria Manoliu

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta: Dana Popescu

Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STOWE, HARRIET BEECHER**Coliba unchiului Tom**/H. Beecher-Stowe; trad. de Maria Manoliu; pref. de Lucian Pricop – Ed. a 5-a – București: Cartex 2000, 2023

ISBN 978-606-091-153-1

I. Manoliu, Maria (trad.)

II. Pricop, Lucian (pref.)

821.111

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Micuța doamnă care a declanșat un război uriaș</i> (L.Pricop) ..	7
Un om de omenie.....	9
Mama	16
Soț și tată	19
O seară cu unchiul Tom	24
Sentimentele mărfii omenești	27
Descoperirea	34
Îngrijorările unei mame	39
Un senator poate fi și om	48
Predarea mărfii.....	62
La quakeri	73
Evangelina.....	82
Noul stăpân al lui Tom.....	91
Stăpâna lui Tom	98
Un om liber se apără	115
Părerile domnișoarei Ofelia	128
Topsy	153
Kentucky	166
Floarea se ofilește	170
Henric	174
Prevestiri negre	180
Mica evanghelistă	184
Moartea	187
Sfârșitul celor pământești	193
Reunire	195

Părășiții	200
O prăvălie de sclavi	204
Traversarea	209
Ținuturi mohorâte	213
Cassy	216
Mulatra	219
Făgăduieli de dragoste	221
Libertate	225
Victoria	228
Martirul	230
Tânărul stăpân	232
Rezultate	236
Liberatorul	237

MICUȚA DOAMNĂ CARE A DECLANȘAT UN RĂZBOI URIAȘ

Cel mai vândut roman al secolului al XIX-lea, *Coliba unchiului Tom*, a fost publicat inițial, în 1852 într-un tiraj de 5.000 de exemplare. Încă din prima zi s-au vândut 3.000 de exemplare, iar în ziua următoare celelalte 2.000 de exemplare. Editura care o publicase s-a grăbit să pună pe piață și cea de-a doua ediție. Ediția a doua cu un tiraj de 300.000 de exemplare s-a epuizat în decurs de un an. Cartea a fost tradusă în mai multe limbi. În Anglia, unde cartea a fost mult mai populară decât în Statele Unite, s-au vândut 120.000 de exemplare.

Coliba unchiului Tom este un roman despre viața sclavilor negri din America. Acțiunea romanului se petrece în Kentucky, unde, Shelby, un fermier bun la inimă este obligat să-și vândă din sclavi pentru a acoperi unele datorii. În consecință, decide să îi vândă pe Tom și Harry, fiii Elizei. Când Eliza a auzit că fiii săi urmează să fie vânduți, a fugit de la fermă împreună cu unul din ei în Canada. Soțul ei, Harris, a urmat-o.

Tom nu a dorit să fugă, deoarece îi era milă de starea în care ajunsese fermierul. Tom a fost vândut crudului Simon Legree, care l-a torturat pentru că îl bănuia că ajutase alți sclavi să fugă. În timp ce trăgea să moară, Tom i-ar fi spus acestuia „Vă iert din adâncul inimii“.

Eliza și Harris au ajuns în sfârșit în Canada, apoi s-au îndreptat spre Liberia, în Africa.

Cartea este și o dramatizare a vieții oamenilor din Africa și se bazează pe un adevăr fundamental. Astfel, *Coliba unchiului Tom* a

avut un impact semnificativ atât asupra celor pro cât și a celor împotriva mișcării de emancipare a sclavilor. Unii au afirmat că dacă nu ar fi apărut *Coliba unchiului Tom*, nu ar fi avut loc un război civil.

Autoarea *Colibeii unchiului Tom*, scriitoarea, s-a născut în anul 1811 în statul Connecticut. Familia sa s-a mutat în Cincinnati, Ohio, unde tatăl ei a înființat un seminar teologic. La vârsta de 25 de ani, înainte de a se căsători cu un profesor de la seminar, a lucrat într-o școală de fete. Este chiar momentul de fierbere, de revoltă și de campanii împotriva sclaviei. A început să fie preocupată de acest subiect și s-a decis să scrie o carte pe această temă. În biografia scriitoarei există un moment de conștientizare personală a crizei sclaviei.

În 1839 soțul ei angajase o servitoare de culoare. Câteva luni mai târziu, fostul stăpân al servitoarei vine să o caute. Domnul Stowe îi pregătise acesteia o ascunzătoare secretă într-un loc sigur, unde a fost nevoită să rămână peste zece ani. În 1850, odată cu adoptarea legii sclavilor fugari s-a înăsprit și viața acestora. Promulgarea acestei legi a generat reacții critice din partea intelectualilor progresiști, inclusiv a doamnei Stowe. Într-o duminică, în timp ce se afla la biserică i-a venit în minte scena finală cu care avea să încheie povestea unchiului Tom.

La început, a publicat-o sub formă de fascicule săptămânale într-o revistă. Cititorii deveniseră din ce în ce mai nerăbdători. După publicarea cărții a devenit o adevărată celebritate literară. În manieră romantică, autoarea spunea că Dumnezeu a scris cartea, ea fiind doar o umilă unealtă.

În 1862, în perioada Războiului Civil, s-a întâlnit cu Lincoln care ar fi exclamat: „Deci, aceasta este micuța doamnă care a declanșat un război uriaș“. Într-adevăr, efectele produse de publicarea cărții au fost atât de importante, încât se poate spune că nu a existat niciun alt scriitor în istoria literaturii americane care să aibă o influență atât de mare asupra societății secolului al XIX-lea.

Lucian Pricop

UN OM DE OMENIE

În înserarea unei reci zile de februarie, doi bărbați stăteau în fața unei sticle cu rachiu, în sufrageria frumos mobilată a casei din P..., din Kentucky. Erau singuri; scaunele foarte apropiate, iar cei doi păreau că discută o chestiune de mare importanță.

– Iată cum înțeleg să aranjez afacerea, spuse domnul Shelby.

– În felul acesta nu pot, domnule Shelby; zău nu pot!

– Cu toate acestea Haley, Tom este extraordinar! Pe cuvântul meu, își merită prețul: un om cinstit, ordonat, capabil, și care îmi conduce ferma ca nimeni altul.

– Cinstit! Vrei să spui cinstit atât cât poate fi un negru, zise Haley, umplându-și paharul cu rachiu.

Nu, vreau să spun: cu adevărat cinstit, ordonat și muncitor. I-am incredințat de mult, tot ce am: banii, casa, vitele; îl las liber să circule prin tot ținutul; mereu și pretutindeni mi-a fost cinstit și credincios. Trebuie s-o mărturisesc, că mi-e foarte greu să mă despart de dânsul. Ei, haide, Haley, în felul ăsta suntem chit... Să batem palma, dacă ai un pic de conștiință.

– Am atâta conștiință, câtă poate avea un om de afaceri, spuse negustorul, glumind, și sunt gata să fac orice lucru rațional pentru a-mi obliga prietenii... Dar timpurile sunt grele, cu adevărat prea grele.

Negustorul oftă de câteva ori cu înțeles, apoi își umplu un nou pahar cu rachiu.

– Ei bine, Haley, care sunt ultimele tale condiții? spuse Shelby după un moment de tăcere penibilă.

– Nu cumva mai ai, fată sau băiat, să-mi dai pe deasupra lui Tom?

– La drept vorbind, n-am pe nimeni de care aş putea să mă privez. Când vând, trebuie să-ţi închipui că numai o mare nevoie mă face să acţionez așa; nu-mi place să mă despart de muncitorii mei: acesta este un fapt bine cunoscut.

În acest moment uşa se deschise şi un copil mulatru, de patru ani, intră în odaie. Era de-o remarcabilă frumuseţe şi foarte graţios. Sub bucele negre, mătăsoase şi strălucitoare, doi ochi catifelati şi blânzi priveau nevinovat printre genele lungi. Era îmbrăcat în culori vii, ceea ce scotea mai mult în evidenţă farmecul lui de mulatru. Din felul nestingherit cu care privea prin cameră şi din mişcărilor lui libere şi degajate, se vedea foarte bine că acest copil era favoritul şi răsfăţatul stăpânului.

– Hep! Prinde! spuse domnul Shelby, fluierând ușor şi aruncându-i un ciorchine de struguri.

Copilul tâşni cu toată vigoarea micilor membre şi prinse prada.

Stăpânul râse.

– Vino aici, Jim.

Copilul se apropie. Shelby îi mângâie părul buclat şi-i ridică bărbia.

– Ascultă, Jim, să arăţi domnului cum ştii tu să cânti şi să dansezi. Avea o voce clară, cu timbru sonor. Îşi acompania cântecul cu mişcări nostime din mâini, din picioare, cu tot trupul. Dar toate aceste mişcări se încadrau perfect în ritmul cântecului.

– Bravo! strigă Haley, aruncându-i o bucată de portocală.

– Acum, Jim, umblă ca bătrânul Cudjoex, când are reumatism.

În aceeaşi clipă, membrele flexibile ale copilului se desfăcură şi se deformată. O cocoaşă i se formă în spate, şi, cu bastonul stăpânului în mână, mimând bătrâneţea dureroasă pe chipul său de copil, şchiopăta prin cameră, ca un octogenar.

Cei doi bărbaţi râdeau cu hohote.

În momentul acela, uşa se deschise încetitor şi o tânără sclavă mulatră intră în cameră. Ajungea să arunci o privire de la ea la copil, ca să-ţi dai imediat seama că sunt mamă şi fiu.

Aceiaşi ochi negri, strălucitori, cu gene lungi; aceleaşi trăsături delicate, fermecătoare. Era curat îmbrăcată, subţire, înaltă şi foarte delicată. Toate acestea n-au scăpat ochiului rapid şi exersat al negustorului.

– Ce este Elisa? întrebă stăpânul, văzând-o că se opreşte şi-l priveşte cu un fel de codeală.

– Iertaţi-mă, domnule, venisem să caut copilul. Băiatul se aruncă în braţele ei, arătându-i bunătaţile căpătate, pe care le ţinea într-un colţ al şortuleţului.

– Bine, atunci ia-l, zise Shelby. Elisa ieşi repede, strângând copilul la piept.

– Extraordinar! strigă negustorul, splendidă marfă! Numai să vrei şi te îmbogăţeşti la Orleans cu fata asta! Am văzut nenumărate fete preţuite la mii de dolari bucata şi nu erau mai frumoase.

– N-am nevoie să mă îmbogăţesc de pe urma ei, tăie scurt Shelby, şi pentru a schimba discuţia, destupă o nouă sticlă. Îl întrebă pe negustor ce părere are despre calitatea băuturii.

– Excelent! Prima calitate! Răspunse Haley. Apoi, întorcându-se şi bătându-l familiar pe umeri, adăugă:

– Ia să vedem, cât ceri pe fată?

– Domnule Haley, nu-i de vânzare! Nevastă-mea n-ar vinde-o nici pentru tot aurul din lume.

– He! He! Femeile spun asta pentru că nu ştiu să numere, dar ia arată-le câte nimicuri ar putea să cumpere cu atâta bănet şi îşi vor schimba imediat părerea... Te asigur eu.

– Îţi repet, Haley, că nu trebuie să mai vorbim despre asta; am spus nu, e nu! reluă Shelby cu un aer hotărât.

– Atunci o să-mi dai copilul, spuse negustorul. Cred că pe acesta îl merit.

– Ei, ce-ai putea să faci cu copilul? spuse Shelby.

– Păi, am un prieten care se ocupă cu felul ăsta de comerţ. Sunt articole de fantezie şi bogaţii dau un preţ bun. În casele mari e nevoie totdeauna de un băiat drăguţ, care să deschidă uşa,

care să servească și să înveselească lumea. Drăcușorul acesta, muzicant și comediant, ar fi tocmai potrivit.

– Aș dori mai degrabă să nu-l vând, spuse Shelby pe gânduri. Adevărul, domnule, e că sunt un om de omenie și nu mi-ar place să despart pe un copil de mama sa.

– Adevărat? Da... Strigătul naturii... Vă înțeleg. Și eu sunt omenos, mai ales că m-a învățat meseria... Dacă nu ești omenos, atât cât trebuie, se pot pierde mulți bani, căci marfa devine de nevândut. Dar în cazul acesta lucrurile se pot aranja foarte ușor dacă soția dumitale i-ar da niște fleacuri, cercei, rochii sau un șal, ar uita foarte repede. Totul e să se facă însă cu blândețe...

Negustorul se răsturnă comod în fotoliu și pentru a-și ilustra virtuțile reluă cu modestie:

– Nu cred că un om trebuie să se laude singur; dar o spun pentru că asta e adevărul. Trec drept negustorul cu cele mai frumoase turme de negri. Sunt în bună stare, sănătoși, grași și toate acestea din cauza felului meu de a mă purta. Omenia este, domnule, norma conduitei mele.

Shelby nu mai știa ce să răspundă, de aceea zise:

– Adevărat?

– Acum, trebuie să mărturisesc că ideile mele nu prea sunt populare... Se mai râde de ele; nu sunt chiar așa de răspândite... De, ce să-i faci? Așa sunt eu! Dar grație lor, n-am ce spune, am fost recompensat. Negustorul râse și el de gluma lui și fiindcă era așa de original și de ascuțit în demonstrațiile lui umanitariste, Shelby însuși nu se putu abține să nu râdă, ceea ce făcu pe negustor să continue: E curios de fapt, dar n-am putut să bag asta în capul oamenilor până acum. Îl știi pe Tom Loker, fostul meu tovarăș, un băiat îndemânatic, numai că în privința negrilor era un drac și jumătate. Probabil că avea el principiile lui, pentru că altfel, era pâinea lui Dumnezeu. Obişnuiam să-i spun: „Ei, Tom, când sunt triste fetele și când plâng, trebuie să le înghiontești sau să le lovești peste față? Nu știi că asta poate să le desfigureze sau să le îmbolnăvească și mai ales pe cele tinere le urâtește? N-ai putea să le iei mai cu duhul blândeții? Ia încearcă, Tom, căci puțină omenie dă mai multe rezultate decât brutalitățile și ghionții tăi”. Tom însă nu a reușit să înțeleagă lucrurile acestea, mi-a

stricat o mulțime de marfă și am fost nevoit s-o rup cu el, cu toate că avea o inimă bună și mână bună în afaceri.

– Și crezi că sistemul dumitale este preferabil celui practicat de Tom? întrebă Shelby.

– Desigur, domnule! De câte ori e cu putință evit neplăcerile. Dacă vreau să vând un copil, o îndepărtez pe mamă... Ochii care nu se văd se uită. Nu-i ca la albi, care sunt crescuți cu gândul să-și păstreze copiii, soția și tot ce le aparține. Un negru care a fost dresat așa cum trebuie, nu se așteaptă la nimic din toate acestea și totul devine foarte firesc și ușor.

– Mă tem că ai mei nu au fost dresați cum trebuia, spuse Shelby.

– Posibil. Dumneavoastră, oamenii din Kentucky, îi cam stricați pe negri. Îi tratați prea bine. Ce-i un negru? Păi, el e făcut să circule... să fie vândut lui Tom, lui Dick, sau Dumnezeu mai știe cui. Nu-i bine să-i deschizi capul, să-i dai speranțe pentru ca apoi să se găsească expus mizeriilor și greutăților care îi vor părea penibile. Aș îndrăzni să spun că ar fi mai bine pentru negrii dumneavoastră să fie tratați precum cei de la toate plantațiile. Știți, domnule Shelby, că fiecare om crede că el are dreptate. La rândul meu eu cred că mă port așa cum trebuie cu negrii...

– Ferice de omul care-i mulțumit de el, spuse Shelby, ridicând din umeri fără să caute să-și ascundă o impresie foarte defavorabilă.

– Ei... reluă Haley, după ce amândoi își mai depănă rădăturile... Ei, ce spui?

– O să mă mai gândesc și o să vorbesc și cu nevastă-mea... răspunse Shelby. Totuși, Haley, dacă vrei ca afacerea să fie dusă cu discreția de care vorbeai, nu scăpa nici o vorbă prin vecini, căci s-ar auzi vestea printre oamenii mei și atunci mi-ar fi mult mai greu să-i liniștesc.

– Tac chitic! Dar în același timp îți declar că sunt al naibii de grăbit și că trebuie să știu cât mai curând posibil pe ce pot conta. Se ridică și își puse pardesiul.

– Întrebă-mă astă-seară între șase și șapte și o să ai răspunsul, spuse Shelby.

Negustorul salută și plecă.

„Să nu pot să-l dau afară în brânci, se gândi Shelby, când văzu ușa bine închisă. Ce neobrăzare! Știe că mă are la mână. Ah! Dacă mi s-ar fi spus vreodată că o să fiu nevoit să-l vând pe Tom unui blestemat de negustor de sclavi, i-aș fi răspuns: «Dă ce, servitorul tău e un câine ca să te porți așa cu el?» Și acum n-am încotro... Și copilul Elisei! O să am de furcă și cu nevastă-mea! Oh! Datoriile! Datoriile! Nememicul mă are la mână... și profită“.

Poate că în statul Kentucky, sclavajul se prezintă sub forma lui cea mai blândă. Predominația generală a agriculturii, liniștită și regulată, nu dădea loc la acele înfrigate eforturi de muncă forțată pe care trebuințele afacerilor o impune ținuturilor din sud; în Kentucky, starea sclavajului e mai în armonie cu ceea ce reclamă sănătatea și rațiunea. Stăpânul, mulțumit cu un câștig moderat, nu este atât de nemilos ca acela care în speranța unui câștig rapid își pierde interesul pentru cel slab și oprimat.

Shelby era dintr-un bun aluat, o natură blândă și docilă, pornit spre indulgență față de toți cei care îl înconjurau. Nu neglija nimic din ceea ce putea contribui la sănătatea sau buna stare a negrilor săi. Dar se aruncase în speculații orbește... se angajase pentru sume importante. Polițele lui se găseau în mâinile lui Haley... Iată cum se explică această convorbire relatată mai sus.

Elisa, apropiindu-se de ușă, auzise destul ca să înțeleagă că un negustor făcea oferte de cumpărare de sclavi. Ar fi vrut să rămână mai mult la ușă ca să asculte, dar în aceeași clipă stăpâna ei o chemă, așa că trebui să plece. I se păruse totuși că ar fi vorba de copilul ei. Se înșelase oare? Inima îi bătea cu putere. Strânse fără să vrea copilul la piept, încât mititelul întoarse mirat capul, ca să-și privească mama.

– Elisa! Dar ce ai astăzi? spuse stăpâna văzând-o luând un lucru drept altul, răsturnând masa de lucru și dându-i o cămașă de noapte drept rochia de seară pe care i-o ceruse.

Elisa se opri brusc.

– Doamnă, spuse ea, ridicând ochii către cer; apoi, izbucnind în lacrimi, căzu pe un scaun suspinând.

– Dar bine, Elisa, copila mea, ce ai?

– Oh! Doamnă! Doamnă! A fost un negustor, care a vorbit cu domnul. L-am auzit!

– Ei și? Ce-i cu asta?

– Doamnă, credeți că domnul ar vrea să-l vândă pe Henry al meu? Și biata ființă se aruncă din nou pe scaun suspinând amar.

– Ei bine, nu, proasto! Știi bine că stăpânul vostru nu face afaceri cu negustorii din sud și că n-are obiceiul să-și vândă sclavii atâta vreme cât ei se poartă bine... Și apoi, nebună ce ești, cine ar vrea să-ți cumpere pe Henry al tău și ce să facă apoi cu el? Hai, usucă-ți lacrimile, agață rochia și piaptănă-mă... Ai face bine să nu mai ascuți pe la uși!

– Da, doamnă, dar dumneavoastră n-ați consimțit... ca să...

– Ce nebunie! Nu, desigur, nu voi admite. Și cu asta gata.

Liniștită de vorbele stăpânei sale, Elisa o îmbrăcă la repezeală și răsede de propriile ei temeri.

Doamna Shelby era o ființă superioară atât ca suflet cât și ca inteligență. Ea nu știa nimic din încurcăturile bănești ale soțului ei, astfel că fusese sinceră cu Elisa. Se gătea pentru o vizită așa că nu mai reținu nimic din cele discutate.

MAMA

Crescută de mică de stăpâna ei, Elisa fusese totdeauna tratată ca o favorită.

Cei care au călătorit prin sudul Americii au putut să observe eleganța rafinată, dulceața vocii și a manierelor care par să fie un dar special al unor mulatre. Aceste grații innăscute sunt adesea unite cu o frumusețe orbitoare și aproape totdeauna mărite de daruri personale. Fusese căsătorită cu un tânăr de condiția sa, harnic și frumos, care trăia pe o proprietate vecină. El se numea George Harris. Acest tânăr fusese împrumutat de stăpânul lui, pentru a munci într-o fabrică de saci. Îndemânarea și priceperea îi dădură un loc de frunte. El inventă o mașină de curățat cânepa. Față de educația și starea socială în care era îngrădit inventatorul, se poate spune că el desfășurase tot atâta geniu mecanic cât Whitney cu mașina lui pentru bumbac. Era iubit de toți din fabrică. Totuși, cum acest sclav, în fața legii nu era un om ci un lucru, toate aceste calități superioare erau supuse controlului tiranic al unui stăpân vulgar și cu idei strâmte. Zgomotul invenției ajunsese până la el; se duse la fabrică să vadă ce ispravă făcuse acest obiect cu creier; fu primit cu entuziasm de către director care-l felicita că avea un sclav atât de destoinic.

George îi făcu onorurile fabricii, îi arătă mașina sa, și puțin amețit de laude vorbi atât de bine, se arătă așa de mare, păru atât de frumos, încât stăpânul lui începu să simtă un sentiment penibil de inferioritate. Ce nevoie avea sclavul lui să străbată țara, să inventeze mașini și să-și ridice capul printre boieri?

Trebuie făcută ordine... Trebuia să-l aducă la el, să-l pună să sape pământul... Se va vedea atunci ce măreț este! Fabricantul și toți lucrătorii fură foarte mirați că cere socoteală lui George, că vroia, zicea el, să-l ia imediat acasă.

– Dar, domnule Harris, spunea fabricantul, nu cumva e o hotărâre pripită?

– Ce importă! Nu-i al meu?

– Am consimți bucușori să ridicăm prețul!

– Nu-i un motiv; n-am nevoie să-mi închiriez sclavii când aceasta nu-mi mai place.

– Dar, domnule, păcat, pentru că pare foarte potrivit pentru munca aceasta!

– Posibil. Dar aş paria că la muncile la care l-am pus eu, niciodată n-a fost atât de potrivit.

– Și apoi, spuse destul de neîndemânatic unul dintre lucrători, gândiți-vă la mașina pe care a inventat-o.

– Ah! Da! O mașină care să scutească de oboseală? Asta a inventat, pariez. Numai un negru putea să inventeze așa ceva. Nu sunt ei înșiși niște mașini? Nu rămâne.

Când auzi această condamnare, pe care o știa fără drept de apel, George rămase năucit. Își încrucișă brațele pe piept și își mușcă buzele; dar revolta îi ardea pieptul ca un vulcan, făcea să-i curgă prin vine torente de lavă înflăcărată, respirația îi era scurtă, ochii săi mari și negri aveau strălucirea cărbunilor aprinși. Ar fi avut fără îndoială o ieșire fatală, dacă directorul nu i-ar fi spus încetișor, atingându-i mâna:

– Cedeză George, du-te cu el acum; vom încerca să te reluăm.

Tiranul observă gestul. Acest lucru îl întărătă și mai mult în hotărârea de a păstra victima în puterea lui. George fu adus la fermă și întrebuitat la muncile cele mai grele. Fără îndoială că a făcut toate eforturile ca să nu crâcnească nimic; dar fața lui mohorâtă și privirile lui erau suficiente pentru a arăta ce simte. Semne prea vizibile pentru a putea confunda un om cu un lucru!

În timpul perioadei fericite când lucra la fabrică, George o văzuse pe Elisa și se însurase cu ea; în acest timp, bucurându-se de încrederea și favoarea șefului său, avea libertatea deplină să